

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1922 kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion med förslag till lag om provisorisk ändring i viss del av lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 108, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen i samband med prövning av den genom proposition nr 75 föreslagna fortsatta tillämpningen av lagen den 20 maj 1921 angående norrländska förbudslagens utsträckning till södra och mellersta delarna av riket måtte i anslutning till jordkommissionens uppfattning konsekvent komplettera detta lagförslag med antagandet av följande

Lag

angående provisorisk ändring i viss del av lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att vad i 3 § av lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom i dess nuvarande lydelse är stadgat och de hänvisningar till nämnda paragraf, som i lagen förekomma, skola upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i svensk författningssamling, samt gäller tillsvidare intill den 1 juli 1923.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för berörda förslag, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning, § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av jordkommissionen. Det yttrande, som i anledning härav inkommit, är bifogat detta utlåtande; och får utskottet hänvisa till detsammans innehåll.

Utskottet.

Ifrågavarande motion har väckts med föranledande av Kungl. Maj:ts proposition, nr 75, med förslag till lag om fortsatt tillämpning tills vidare intill den 1 juli 1923 av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom. Den i nämnda proposition avsedda lagen, vilken tillkom jämlikt beslut av fjolårets riksdag efter motion av herr Lindhagen och vars giltighetstid begränsats till den 1 juli 1922, innehåller, att lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom (den norrländska förbudslagen) i dess nuvarande lydelse, utom 3 § och de hänvisningar till denna paragraf som förekomma i lagen, skall äga tillämpning jämväl i de delar av landet, där lagen för närvarande icke gäller.

Efter tillstyrkan av utskottet i dess utlåtande nr 9 har förenämnda proposition numera av riksdagen bifallits; och har sedermera lag i ämnet den 13 i denna månad utfärdats.

Den föreliggande motionen avser, att bestämmelserna i norrländska förbudslagens 3 § med därtill hörande hänvisningar i samma lag skola, likaledes tillsvidare intill den 1 juli 1923, upphöra att gälla, varigenom beträffande de av berörda lagrum reglerade förhållandena full likformighet skulle komma att under nämnda tid bliva gällande för landet i dess helhet.

Det avsedda lagrummet innehåller en av undantagsbestämmelserna från lagens grundstadgande, att bolag och förening icke må uti de under lagen inbegripna länen och länsdelarna förvärva fast egendom å landet. Enligt samma lagrum må nämligen bolag och förening utan Konungens tillstånd förvärva den del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken av Kungl. Maj:ts befallningshavande i viss ordning prövas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde. Till stödskog skall hänföras: inom de norrländska länen så mycken till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark, som på hemmanet belöper efter viss i lagen närmare angiven areal för helt mantal; inom de under lagen inbegripna delarna av Kopparbergs län vad vid verkställt storskifte betecknats såsom hemskog och fäbod-

skog; samt inom Värmlands län till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark av viss omfattning. Till odlingsområde skola hänföras till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk.

Beträffande de meningsskiljaktigheter, som under förarbetena till ifrågavarande lag och vid dess tillkomst förelegat angående de uti nu ifrågavarande paragraf innefattade bestämmelserna, ävensom de förslag till ändringar uti samma bestämmelser och den utredning rörande verkningarna av desamma, som under lagens giltighetstid framlagts, tillåter sig utskottet att hänvisa till den av jordkommissionen i dess yttrande därom lämnade redogörelsen.

Såsom jordkommissionen i samma yttrande erinrat, har kommissionen i sitt den 15 december 1921 avgivna förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom förordat koncessionsplikt vid bolags och med dem jämställda ekonomiska föreningars förvärv av jämväl sådan skogsmark, som icke kan anses nödvändig för bondehemmanens närvarande behov i egenskap av stöd åt deras jordbruk och vilken hittills enligt den norrländska förbudslagen varit föremål för fritt förvärv med iakttagande därav, att det tillkommit Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande att efter i lagen angivna regler pröva och bestämma, vilken skog varit att anse såsom icke varande stödskog. Detta kommissionens förslag är, enligt vad utskottet inhämtat, för närvarande utremitterat för yttrandens avgivande till länsstyrelserna m. fl. myndigheter med föreläggande att inkomma med yttranden före den 1 augusti innevarande år. Utskottet anser sig berättigat att härav draga den slutsatsen, att Kungl. Maj:t ärnar avgiva proposition i ämnet till nästkommande års riksdag.

Då utskottet med hänsyn till nu rådande ekonomiska depression ej finner anledning förutsätta, att under den närmast liggande tiden vederbörande bolag och föreningar inom de delar av landet, där den norrländska förbudslagen är gällande, skola i nämnvärd utsträckning finna orsak att söka förvärva till stödskog eller odlingsområde ej hänförlig avrösningsjord med impedimenter, synes utskottet ej tillräcklig anledning, att till förebyggande av dylika förvärv en provisorisk lag i enlighet med motionärens hemställan nu antages, utan håller utskottet före, att för ett ståndpunktstagande till föreliggande fråga må utan olägenhet kunna avvaktas det förslag till definitiv lagstiftning i ämnet, som vid nästkommande års riksdag kan vara att från Kungl. Maj:ts sida förvänta.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 27 april 1922.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petré, von Sydow**, greve *Spens, von Koch, Lindhagen**, *Schedin, Franzén* och *Wahl*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar*, *Öberg**, *Karlsson* i Gasabäck, *Hage, Magnusson* i Skövde*, *Svensson* i Skönsberg, *Johansson* i Sollefteå*) och *Persson* i Trången*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Lindhagen, Franzén, Wahl, Magnusson* i Kalmar, *Hage, Svensson* i Skönsberg och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Till yttermera stöd för denna hemställan har herr *Lindhagen* för sin del anfört följande:

»Den under 1800-talet pågående avvitrningen inom rikets fem nordligaste län avsåg en disposition av kronomarkerna 'till nya hemmans anläggning för att befodra landets uppodling och befolkning'. De motsvarande storskiftena inom de övre socknarna i Kopparbergs län hade till uppgift, enligt föreskrifterna i de flesta därom utgivna kungliga brev, att tilldela socknemännen socknens hela skogsareal, enär denna på grund av undersökning befunnits i sin helhet vara för dem oundgänglig. Uti Värmlands län hava jordägarna, utan avvaktan å den även där tillämnade men sedan bortglömda avvitrningen, oanmärkt tillägnat sig egenmäktigt kronans skogar ända till landets yttersta gräns.

När sedan norrlandskommitténs majoritet i uppenbar strid mot dessa författningar föreslog, att utskogsmarkerna skulle såsom för bondeklassen 'umbärliga' få i stället förvärvas av trävaruindustrien, så grundade sig

detta nya antagande, såsom en var bör kunna förstå, på en konstruktion för tillfället och icke på livsförhållandena eller framsyn. Det var de dåvarande regeringarnas, länsstyrelsernas och andra högre ämbetsmäns och i all synnerhet första kammarens samhörighet i mångt och mycket med storindustrien och dess ledande män, som då liksom så ofta eljest framtvingade ett dylikt självbedrägeri för att med detta såsom lockbete bereda utvägar till en kompromiss och söka vinna någonting.

Befolkningen däremot önskade även vid den tiden bibehållas vid kronans gåva obeskuren. Den av jordkommissionen till utskottet afgivna berättelsen skildrar också, huru under de följande tiderna upprepade, av andra kammaren merendels stödda anlopp skedde mot denna parlamentariska byteshandel med jordfolkets egendom. Av utskottets nuvarande ledamöter voro herrar Karlsson i Gasabäck, Lindhagen och Öberg med på den tiden och deltog ivrigt i detta räddningsarbete. Särskilt mellan de två förstnämnda ägde en intim samverkan rum för ändamålet.

När nu nyligen den norrländska förbudslagen provisoriskt utsträcktes till övriga delar av riket, ansåg man sig kunna undvara den förenämnda uppdelningen av jordbrukets skogsmarker. Enligt jordkommissionens enquête hava vidare kommunalnämnderna i alla norrländska socknar 'så gott som undantagslöst' hållit före, att den i norra delarna av riket gällande rätten för bolag att förvärva hemmanens utskogsmarker varit till skada för bondebefolkningen. Detta icke blott därför, att bolagens vidsträckta jordområden till följd därav stundom fått en avsevärd utökning utan även och främst därför att bolagens makt och betydelse vuxit på bondeklassens bekostnad. Till och med hushållningssällskapen, odlingsråden och landsfiskalerna i de angivna trakterna ha, om också i en något mindre bestämd form, i regel ansett övervägande skäl tala för, att bolagens rätt att förvärva hemmanens skogsmark utöver stödsbogen varit till skada för den jordbrukande befolkningen. I jordkommissionens yttrande återfinnas de skäl, som ansetts tala emot och för. De senare voro i korthet följande: Jordbruksbefolkningen behövde saluskog. Med dess tillväxt blev stödsbogen i varje fall i en framtid otillräcklig. Med utskogarna berövades jordbruket även odlingsmark, vilket måste anses synnerligen beklagligt. Bolagens nämnda köperätt hade ock i viss mån hindrat strävanden till arrondering av böndernas skogsmarker.

Första kammaren har nu, åtminstone till synes, fått en annan sammansättning. Norrlandskommitténs konstruktion behöver icke längre upprätthållas. Sakens natur bör omsider kunna komma till sin rätt och kronans ursprungliga jorddonationer till jordbruket värnas i sin avsedda

omfattning. Jordkommissionen har därför i sitt definitiva förslag om fastighetsförvärv i riket enhälligt förordat, att den förenämnda självskrivna rätten för bolag att förvärva vissa delar av bondskogarna i norra delarna av riket numera må omsider upphöra.

Under sådana förhållanden har det synts mig uppenbarligen vara framsynt och gagneligt att genom en provisorisk lag, vars formulering ej möter några svårigheter, söka förekomma fortsatta skadliga förvärv under väntetiden på den definitiva lagstiftningen. Även jordkommissionens nyligen avgångne ordförande delar fullt denna mening, och kommissionens majoritet har förklarat sig ej hava något däremot att erinra.

Utskottet har nu i likhet med de två liberala representanterna inom kommissionen avstyrkt ett dylikt andrum. Det anförda skälet är allenast att med hänsyn till nu rådande depression ej funnes anledning förutsetta, att under den närmast liggande tiden bolag skola i nämnvärd utsträckning finna orsak att söka förvärva skogsmark av ifrågavarande beskaffenhet.

Man skulle emellertid, såvitt jag förstår med än större fog, kunna säga, att den ekonomiska depressionen innefattar en ytterligare bjudande anledning till det ifrågasatta provisoriet. Denna depression tager sig bland annat uttryck i synnerligen fallande priser på jordbruksfastigheter och jordbruksprodukter. Det är just under sådana tider, såsom ock jordberedningarna alltid haft klart för sig, som bönderna lätt låta förläda sig att sälja sin jordegendom och därigenom avhända sig det bästa stödet för framtiden.

Depressionen visar sig ock i en arbetslöshet, som gjort ropet efter jord och nya jordbruk aktuella än någonsin. Just i en sådan situation fordrar väl den enklaste politiska visdom att omtänksamt söka bevara för detta ändamål all den jord, som jordbruket ännu förfogar över.

En följd av depressionstiden är också, att såsom bankmän och andra i dessa dagar i rikt mått framhålla, det förnämsta värdet för närvarande, i vilket nedläggandet av penningar kan tillrådas, är jordegendom. Genom den föreslagna provisoriska lagens förkastande uppmuntras under väntetiden även av denna anledning till dylik penningplacering, på samma gång statsmakten bidrager till att locka den lilla jordbrukaren att för sig och sina efterkommande avhända sig en värdefull egendom för en flyktig valuta, som rinner ut i sanden och blir till intet.

Utskottet förutsätter ju också, att icke önskvärda förvärv skola även under nästföljande år kunna vara tänkbara om ej i 'nämnvärd utsträckning' så dock sålunda i någon utsträckning. Redan detta borde dock vara en tillräcklig anledning för ett ingripande. I vad mån bolag skola

kunna skynda sig att, innan det blir för sent, även i 'nämnvärd utsträckning', ja kanske här och var i stor omfattning tillgodose sin fördel och därvid även begagna sig av böndernas trångmål, därom saknar utskottet all kännedom. Utskottet sätter jordtillgången för det vidgade jordbruket på lotteri. Någon som helst granskning av de olika bolagen och deras möjligheter att kunna i de nordliga länen begagna goda konjunkturen för inköp har utskottet icke i den ringaste mån verkställt eller kunnat göra. Utskottet talar verkligen som den blinde om färgen. Inom jordkommissionen framhölls av en sakkunnig medlem, att ett av de bolag i Dalarna, vilka, såsom kommissionens utredning utvisar, skyndat sig att under år 1921 genom särskilda köp förvärva utskogsmarker, säkerligen fortfarande såsom vid tidigare depressionstillfällen skulle finna utvägar för att ej låta ett dylikt tillfälle gå sig ur händerna. Allraminst har utskottet någon aning om, hur konjunkturen komma att växla under nästkommande höst, vinter och vår, även om man med utskottet antar — vilket är allt annat än visst — att den definitiva lagstiftningen hinner föreläggas nästkommande riksdag åtminstone vid dess upphällning. Utskottet tilltror sig kunna tillstyrka riksdagen att rent av spela hasard om ett ingalunda oviktigt inslag i en svensk jordbrukande befolknings framtidsmöjligheter.

Utskottet har, trots sin depressionsteori, nyligen tillstyrkt en provisorisk lag om förbud för bolagsförvärv att gälla under ett år för mellersta och södra delarna av riket och detta även utan en sådan uppdelning av skogen, som omförmäles i 3 § norrlandslagen. Genom att antaga även det nu ytterligare ifrågasatta provisoriet kommer under året att, i avvaktan på den definitiva ordningen för fastighetsförvärv, gälla en likformig provisorisk lag för hela riket.

Rätta förhållandet är säkerligen i detta parlamentariska fall liksom så ofta eljest, att bakom de olika meningarna dölja sig hos många icke så mycket de framförda förevändningarna utan i själva verket skiljaktiga sinnelag. Den, som finner ett bibehållande helst under nuvarande förhållanden av den mesta möjliga jordegendom i bondeklassens besittning vara en viktig samhällsbevarande angelägenhet, den är ivrig och angelägen att provisoriet kommer till stånd. Den åter, som i sitt tysta sinne, instinktivt eller medvetet, tycker, att det nog icke vore så oävet eller åtminstone oskadligt, om bolagen hunne lägga sig till med åtskilligt mer av böndernas jordegendom, innan den oundvikliga lagstiftningen kommer, den finner lätt förevändningar för att beteckna provisoriet såsom opåkallat.

Utskottets hemställan synes mig sålunda utgöra ett ytterligare bidrag till det galleri av bilder ur ifrågavarande lagstiftningsarbetes historia, som i min skildring till jordkommissionens betänkande om den definitiva lagstiftningen betecknats såsom en *lidandets väg*.»

Bilaga A.

Till riksdagens andra lagutskott.

I skrivelse den 31 mars 1922 har Kungl. Maj:t anbefallt jordkommissionen att till utskottet avgiva utlåtande över motionen nr 108 i första kammaren med förslag till lag om provisorisk ändring i viss del av lagen den 4 maj 1906 angående förbud för bolag och förening att förvärva fast egendom. I anledning härav får kommissionen anföra följande.

Ifrågavarande motion avser provisoriskt upphävande av 3 § i omnämnda lag, varigenom bolag och föreningar medgivs att utan Konungens tillstånd förvärva den del av ett hemmans avrösningsjord med impedimenter, vilken av Konungens befallningshavande prövas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde.

Då *norrlandskommittén* i sitt den 27 oktober 1904 avgivna betänkande föreslog vissa inskränkningar i bolags och ekonomiska föreningars rätt att i de norra länen förvärva jord å landet, framhöll kommittén, att dessa inskränkningar icke borde avse annan jord än den, som ansåges vara för bondeståndet oundgänglig. Att bondeståndet borde sålunda bevaras till en början all den uppbrutna inägorjord, som för dåvarande funnes i bondeståndets besittning. Men härmed vore icke nog. Ett livskraftigt bondehemman behövde dessutom icke blott ett ej allt för litet utrymme i skogsmark utan även lämpliga odlingslägenheter, så att hemmanet kunde upparbetas och eventuellt i framtiden delas. Dessutom vore det nödvändigt, att ett hemman ägde tillgång till skog ej blott av den omfattning, att husbehovet av skogsprodukter därur kunde uttagas, utan även till större vidd på grund av skogsbetets oundgänglighet och den stora roll tillgång till någon avsaluskog spelade i bondens ekonomi. Vad som i dessa avseenden erfordrades för att bibehålla de ännu befintliga norrländska bondehemmanen i deras fulla livskraft och utvecklingsmöjlighet syntes böra bringas utanför trävaruindustriens räckhåll. Det återstode emellertid att härvid finna de riktiga måtten. Vad skogen vidkomme, kunde man såsom utgångspunkt taga i betraktande, vad avvitringsförfattningarna innehölle ifråga om skogsanslag. I dessa författningar hade nämligen lagstiftaren redan uttalat sin åsikt om den omfattning skogen till ett norrländskt hemman borde äga för att giva jordbruket erforderligt stöd. Härvid ville kommittén genast till undvikande av missförstånd anmärka, att kommittén icke syftade på de skogsanslag hemmanen vid avvitrningen *verkligen fått*, ty dessa hade i många fall varit allt för överdrivna, utan på de skogsarealer hemmanen enligt författningarnes mening *bort* tilldelas. Att i någon väsentligare mån frångå avvitringsförfattningarnas arealbestämmelser, vilka naturligen tillkommit efter ett grundligt överbäggande av det norrländska jordbrukets behov, därtill syntes icke finnas något skäl. Av den utav kommittén verkställda utredningen fram-

ginge emellertid oförtydligt, att beträffande de fem norrländska länen, särskilt i skogsbygden, hemmanen i stor utsträckning innehade mera skog än avvitringsförfattningarna ansågo nödigt såsom stöd för jordbruket. Då det gällde att avgöra, vad som skulle betraktas såsom för ett hemman oundgänglig *stöds*skog, kunde man, även om man vill stå på avvitringsförfattningarnas grund, tydligen icke med fördel begagna sig av deras *latituder* för områdestilldelning. För att undvika allt för stor omgång i tillämpningen syntes man i stället böra föreskriva ett *fixt* belopp till skogsbörd duglig mark per mantal. Detta belopp borde emellertid väljas så, att det bleve ett för normala förhållanden avsett genomsnittstal av avvitringsförfattningarnas *latituder*, därvid emellertid någon justering borde ske med hänsyn till den större eller mindre skogsbördighet, som utmärkte vissa landsdelar, jämförda med andra. I överensstämmelse härmed föreslog kommittén de siffror, som i nu ifrågakvarande lagrum angiva vad till *stöds*skog skall hänföras för de norrländska länen. I fråga om Kopparbergs län framhöll kommittén, att där väl skett ett slags avvitringsförfarande i sammanhang med storskiftena, men att de kamerala förhållandena i detta län vore i så många avseenden olika Norrlands, att kommittén ansett nödigt att beträffande detta län göra en särskild undersökning, avseende att få utrönt, i vad mån hemmanen tilläventyrs vore försedda med mera skog än som kunde anses nödigt såsom stöd för jordbruket. Vid storskiftet hade i allmänhet hemmanen erhållit skog under tre särskilda benämningar: *hemskog*, *fäbodskog* och *utskog*. Av dessa vore hemskogen nödvändig för hemmanets behov av skogsprodukter. Fäbodskogen lämnade erforderligt sommarbete och skog till avsalu. Den lämnade dessutom tillfälle till nyodling för bildande av nytt hemman. Utskogen däremot, ofta avlägset belägen, torde i allmänhet vara av mindre direkt gagn och utan större olägenhet kunna umbäras.

Ledamoten av kommittén herr Carl Lindhagen, med vilken ledamoten herr J. Bromée instämde, var *skiljaktig* i fråga om dispositionen av den skogsmark, som ej utgjordes av *stöds*skog eller odlingsområde. Han föreslog för sin del, att innan försäljning av sådan skog till bolag eller förening finge gå i verkställighet, hembud skulle ske till kronan och vederbörande kommun med företrädesrätt för kommunen att övertaga köpet. Härigenom skulle beredas möjlighet att avsäta skogen till allmänning. Vunne ej detta förslag bifall, hemställdes, att all skogsmark måtte inbegripas under förvärvsförbudet.

Såsom skäl för sin åsikt anförde herr Lindhagen bland annat: Man fick ej klart för sig, om kommittén funnit det resultat, vartill den kommit, beklagligt eller tillfredsställande. Men nog vore det visst, att förslaget ej kunde påräkna odelat bifall av den allmänna meningen. Själva principen att, med utelämnande av de gamla avvitringsförfattningarnas förmenta mening, få fram att ett visst mått skog skulle betraktas såsom oundgänglig *stöds*skog och den övriga skogen såsom »för bondeståndet oundgänglig», vilade i mycket på en konstruktion. För det första togo man härvid icke tillbörlig hänsyn till möjligheten för bondeståndet att genom hemmansklyvning utvidga sig, vilket ju dock ofta vore den ledande grundsatzen vid avvitringsförfattningarnas tillämpning. Det vore särskilt en brist i metoden, att på de orter, dit odlingen ännu icke trängt eller bosättningstillfällena ännu icke blivit utnyttjade, vidare utvecklingsmöjligheter avklippes. Visserligen skulle enligt förslaget odlingsmark ej få köpas. Men detta vore beroende på, om den ägnade sig för självständiga jordbruk eller lämpligen kunde förenas med förutvarande jordbruk; och detta komme man nog ofta anse ej vara fallt med avlägset belägen odlingsmark. Behovet av husbehovsskog vore i varje

fall ej tillgodosett på ett betryggande sätt. Hade avvitringsförfattningarnas arealbestämmelser såsom kommittén antagit tillkommit efter ett grundligt övervägande av det norrländska jordbrukets behov, så gällde väl detsamma även om Dalarna. Men där komme kommitténs förslag i en egendomlig motsägelse mot de för de olika socknarna givna kungl. brev om storskiften. I de flesta fall innehölle nämligen dessa brev, att socknemännen erhöllo socknens hela skogsareal, enär denna på grund av undersökning befunnits i sin helhet vara för dem outhärlig. — För övrigt kunde man ju också tänka sig att, då befolkningen ökats och levnadsbehoven även stigit, lantbefolkningen, oavsett de högre virkesprisen, behövde större skogsområden nu än i äldre tider. Men i varje fall hade befolkningen ett stort behov av, att en avsevärd del av skogskapitalet ägdes av denna befolkning, så att något av den behållna skogsavkomsten stannade i bygderna. Hur stort skogsanslaget än vore, så bleve det vida större nytta för orten och det allmänna i både ekonomiskt och socialt avseende, om detta ägdes av folket än om det överginge i främmande händer. Detta vore en avgörande synpunkt. — Det vore också nödvändigt, att befolkningens egen uppfattning inhämtades i en sådan fråga. Detta hade icke skett. Under reservantens resor hade det ofta framhållits, att all kvarvarande bondeskog vore för bönderna outhärlig och därför borde bevaras åt dem. — Slutligen hade kommittén icke alls inlåtit sig på vådorna av den ytterligare utveckling av bolagsväldet, som inom skogsbygderna skulle bliva en följd av kommitténs förslag. Det vore inom skogssocknarna från $\frac{1}{2}$ och ända till $\frac{5}{6}$ av de återstående bondehemmanens skog, som kommittén ansett böra ytterligare få övergå till skogsverksindustrien. — Emellertid hade reservanten, oavsett det anförda, deltagit i utarbetandet av kommitténs förslag, därför att tanken om en tudelning av skogsanslaget syntes honom på andra grunder vara förtjänt av uppmärksamhet. Av många skäl hade det ju varit önskligt, att en avsevärd del av skogsanslaget i befolkningens eget välförstådda intresse avsattes till allmänningsskogar. Kommittén hade själv i annat sammanhang uttalat, att det vore lyckligast, om den överloppsmark, som kommittén undantagit från förvärvsförbudet, kunde komma att fylla sin naturliga bestämelse genom att ombildas till allmänningar. Här vore nu ett tillfälle, som osökt inbjöde till att komma ett stycke på denna väg, och vilket därför ej borde försummas. Man kunde då medgiva, att från hemmanen och böndernas fria disposition finge genom försäljning till bolag skiljas så mycket av skogen, som lämpligen kunde avsättas till eller ingå i allmänning. Dessa försäljningar borde dock, innan de finge gå i verkställighet, hembjudas kronan och vederbörande kommun med företrädesrätt för kommunen att övertaga köpet. Ett sådant övertagande borde helst underlättas genom beredandet av möjlighet till låneunderstöd. — En följd av nu givna grundsatser vore, att i socknar, där en avsevärd del av hemmanens skogsanslag t. ex. minst en fjärdedel redan avsatts till allmänning, borde det bliva totalt förvärvsförbud för bolag och förening för ekonomisk verksamhet. — En trakt, där under alla förhållanden totalförbud borde stadgas, vore lappmarkerna. Lappland vore ett land för sig. Folkökningen vore där ock mycket stark. Detta folks enda framtidsförhoppningar grusades genom bolagsförvären. Härtill komme, att i lappmarkerna såsom den nordligaste och mest avlägsna landsändan folket otvivelaktigt mer än annorstädes behövde ett stöd av skogen i tider av felslagna skördar. Man borde jämväl komma ihåg, att lappmarksskogarna ostridigt varit i sin helhet kronans egendom och att det övervägande antalet hemman därstädes bevisligen uppkommit av nybyggen, som

kronan upplåtit under en jämförelsevis sen tidsperiod. Slutligen hade staten helt nyligen låtit avvitra lappmarksskogarna och detta i den bestämt uttalade avsikten att stärka bondeståndet och hindra, att bönderna fölla offer för skogs-köpare. Det vore under alla dessa omständigheter och med hänsyn till, att bolagen redan med äganderätt förvärvat inemot hälften av hemmanen, mer än underligt, om staten nu skulle genom sin lagstiftning uttryckligen förklara, att en stor del även av de återstående bondeskogarna borde få stå trävaruindustrien till buds.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad norrlandskommittén hemställt förelade Kungl. Maj:t 1906 års riksdag proposition med förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

I anledning av propositionen väcktes av hr Lindhagen jämte trettioen representanter för Norrland och Dalarna uti andra kammaren en motion i enlighet med dennes inom norrlandskommittén avgivna reservation. Å motionen hade dessutom ledamöterna i norrlandskommittén Ad. Wiklund och G. Kronlund tecknat följande förklaring: »Ehuru vi inom norrlandskommittén, för ernående av ett positivt resultat i föreliggande, nu viktiga fråga, biträtt det slut, vartill kommitténs majoritet kommit, anse vi oss, som ursprungligen hållit före och fortfarande äro av den mening, att förbudslagstiftningen bort givas en vidsträcktare omfattning, härmed instämma i motionens syfte.» I första hand yrkades i motionen dock totalförbud för bolag och förening att förvärva jordbruksfastighet. Motionärerna framhöllo bland annat, att den, som i bolagens omåttliga jordförvärv såg en stor samhällsfara, kunde icke vidgå, att kommitténs och Kungl. Maj:ts förslag gjorde tillfylles. Bolagens jordförvärv måste ju redan vid dåvarande tidpunkt anses mer än tillräckligt stora och genom att få förvärva ytterligare fastigheter skulle deras ekonomiska, sociala och politiska övermakt ytterligare stärkas på bekostnad av bondeståndet och den övriga befolkningen. Tidigare hade också önskingarna samlat sig kring totalförbud. Motionärerna erinrade om, att andra kammaren åren 1901 och 1903 antagit en provisorisk lag i detta syfte och att norrlandskommittén, innan densamma avgav sitt slutliga yttrande, hemställt om en sådan provisorisk lag. De talrika kommunalstämmobeslut, mötesresolutioner och petitioner, som år 1901 och även sedermera i orterna kommit till stånd, hade, ofta i de kraftigaste ordalag, förordat totalförbud. Och samma hemställan framfördes till regeringen år 1905 av den stora daladeputationen, bestående av ombud, som utsetts av kommunalstämmorna i tolv socknar inom övre Dalarna. Jämväl länsstyrelsen i Jämtlands län hade i avgivet yttrande över kommitténs förslag hemställt om dylikt förbud.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med propositionen.

Vid 1907 års riksdag återupptogs i motion förslag om förvärvsförbudets utsträckande att avse även den skogsmark, som ej vore att hänföra till stödskog eller odlingsområde. Motionärerna hemställde bland annat, att 3 § i lagen måtte utgå eller ock, om detta ej kunde bifallas, att dylikt medgivande icke skulle få lämnas beträffande Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker eller de socknar inom Norrbottens och Kopparbergs län, i vilka vid avvitringen en avsevärd del av skogsmarken avsatts till allmänningar. Lagutskottet avstyrkte motionen under framhållande, bland annat, att ändamålet med norrlandslagstiftningen vore att vidmakthålla och stärka den självägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarna och befrämja jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar. En lagstiftning, avseende totalförbud för bolags förvärv av fast egendom, skulle

skjuta över detta mål och sannolikt bli till betydande skada för trävaruindustrien utan motsvarande nytta för landet eller den klass, man särskilt velat gynna därmed. Den skulle ock skapa ett monopol för sådana företag, vilka redan vore i besittning av erforderlig skogsmark för sin drift, men hämma den vidare utvecklingen av andra företag och därigenom på detta för vårt land så viktiga område kväva företagsamhetslusten. Slutligen framhölls även, att man ännu hade alltför ringa erfarenhet av lagens verkningar. Lagutskottets hemställda godkändes av första kammaren, varemot andra kammaren antog en vid utskottsbetänkandet fogad reservation om totalt förvärvsförbud rörande hemman inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker.

Vid 1908 års riksdag återkom yrkandet om ändring av förenämnda 3 §, men då i den formen, att ett sådant tillägg till paragrafen skulle göras, att då avtal om förvärv enligt 3 § ägt rum, staten eller den kommun, där jorden vore belägen, skulle berättigas att på vissa villkor inlösa densamma. Lagutskottet tillstyrkte förslaget, i enlighet varmed också andra kammarens beslut utföll, varemot första kammaren avtog motionen.

Förslaget upptogs åter vid 1909 års riksdag, blev då av lagutskottet avstyrkt, men antogs av andra kammaren, under det den första liksom föregående år avtog detsamma.

Även vid 1910 års riksdag förekom enahanda förslag med samma resultat.

Landshövdingen Johan Widén, som den 30 december 1911 erhållit i uppdrag att verkställa utredning angående den norrländska förbudslagens verkningar, upptog även förevarande fråga. Enligt utredningen hade intill 1912 års slut allenast något över 15,000 hektar mark jämlikt 3 § förvärvats av bolag och föreningar. Då vidsträckt område utan tvivel funnes, som kunde förvärfvas enligt detta stadgande, torde härav kunna i viss mån slutas, att intresset hos trävarubolagen för inköp av dylika skogsområden något avtagit. Ur de faktiska förhållandena syntes alltså icke något stöd kunna hämtas för ett ytterligare åtstramande på denna punkt av det genom lagen stadgade förbudet. Undersökningen visade ock, att genom bestämmelserna om bibehållande åt hemmanen av stödskog behovet av skog såsom stöd för jordbruket vid skedda försäljningar merendels blivit i tillfredsställande omfattning tillgodosett, möjligen dock med någon reservation för Kopparbergs län, där utredningen icke kunnat lämna tillräckligt material för frågans bedömning. Ur synpunkten av jordbrukets främjande och den jordbrukande befolkningens självständighet syntes alltså icke heller skäl föreligga att borttaga denna möjlighet för trävaruindustrien att förvärva skogsmark med äganderätt. Någon inskränkning häri hade ej heller i de inhämtade yttrandena från något håll påyrkats.

I sitt den 10 mars 1913 avgivna betänkande angående jordfördelningen i Värmland och därmed sammanhängande förhållanden föreslog den s. k. *jordundersökningen*, att den norrländska förbudslagen med undantag av dess 3 § måtte utsträckas att avse även sagda län. Detta motiverades därmed, att avvitring ej skett för Värmland och att man där saknade norrlandskommitténs utgångspunkt för dess särskilnad. En annan grund måste bli mycket godtycklig. Bolagsförvären i länet hade för övrigt gått över hövan. Vad som återstod av större skogsmarker behövdes mer än väl för den nuvarande eller blivande befolkningens och det allmännas många behov.

Berörda förslag avsåg emellertid en lagstiftning av provisorisk karaktär, ehuru dess tillämpning ej begränsats till viss tid. Efter förslaget avgivande och

sedan jordundersökningen delvis erhållit ny sammansättning, avgav densamma den 30 december 1915 slutligt betänkande om samtliga på jordundersökningens beredning beroende frågor rörande Värmlands län och däribland även om förbudslagen. De sakkunniga framhöll, hurusom bolagens jordförvärv i länet måste anses olyckliga, att den allmänna meningen krävde lagbestämmelser mot den odlade jordens ytterligare övergång i bolagshänder samt att det värmländska jordbruket i likhet med jordbruket i Norrland och Dalarna behöfde husbehovsskog och därjämte särskilt i de nordligare delarne någon avsaluskog. Nu vore förhållandet, att särskilt i de mellersta och nordliga delarna av länet hade till de olika hemmanen följt så stor skogsareal, att egendomens huvudsakliga värde kommit att ligga i skogen och skogsmarken, och undersökte man förhållandet i de allra nordligaste delarna av länet skulle man finna, att på en gård med 3—5 hektar åker ofta komme flera hundratals hektar skogsmark. Det kunde ju synas, som om det skulle vara ett synnerligen lyckligt förhållande, att dessa små jordbruk, vilka såsom sådana hade ringa värde, ägde så stora skogstillgångar. Så bleve dock ofta långt ifrån fallet. Dessa skogstillgångar hade nämligen så stora värden, att när egendomarna på grund av dödsfall eller andra anledningar måste övergå till nya ägare, någon enskild person näppeligen vill binda ett större kapital i dessa avlägsna skogar, allrahelst som en person, vilken besatte så stort kapital, som för ett sådant köp erfordrades, säkerligen ej gärna ville bosätta sig i denna på kommunikationer vanlottade bygd. Köpte han en sådan egendom, så vore det för att snarast möjligt erhålla vinst, och följden bleve, att skogen skövlades till det yttersta. Ett bolag bleve då oftast köpare till skogen, och det sade sig självt att bolaget då komme att driva en långt hårdare avverkning, än vad fallet skulle varit, om bolaget varit ägare till marken och således kunnat bedriva denna avverkning med tanke på den framtida avkastningen. Enligt svaren från sockenombuden sköttes bolagens skogar i allmänhet bättre än de enskildes i 31 socknar, men sämre i 4 socknar, varjämte skötseln ansetts likvärdig i 28 socknar. Svar saknas därvid från 25 socknar. Det framginge ävenledes, av huru stor betydelse bolagens verksamhet vore för den ekonomiska utvecklingen inom länet. Om åkerjorden erhöle fullt tillräcklig stödskog, förminskades avsevärt olägenheterna av att bolagen i Värmland under nuvarande förhållanden och likaväl som i Norrland och Dalarna kunde förvärva den återstående skogsmarken, helst det torde jämväl vara lättare att på lagstiftningsväg kunna av bolagen fordra en rationell, fullt nationalekonomisk skogsskötsel än av de enskilda.

Uti förslaget framlades och motiverades på grund härav en särskild utväg, enligt vilken för Värmland på sätt stadgats även för Norrland och Dalarna en viss del av hemmanets skogsmarker, närmast motsvarande de större utskogarna, fortfarande skulle få förvärfvas av bolag. De sakkunniga erinrade, att härvid emellertid framställde sig till övervägande en annan sak. Den norska lagstiftningen hade sökt hindra just förvärv från utom bygden boende och i all synnerhet bolag till bygdens stora skogsmarker samt tillika genom förköpsrätt och annorledes sökt främja dessa skogars övergång i kommuners eventuellt statens händer. Denna senare strävan hade icke heller varit främmande för motsvarande frågor behandling i Sverige. Det vore givetvis dock att föredraga, om förenämnda värmländska utskogar hellre än att avyttras till främmande, såsom bolag och andra utombygdsbor, kunde förvandlas till kommunalskogor och eventuellt kronoskogor, varom förslag väckts redan av reservanter inom norrlandskommittén och sedan vid flera olika tillfällen antagits av andra kammaren. Undersökningen

föreslog på dessa skäl vissa arealbestämmelser för vad som vore att anse såsom stödskog samt hemställde därjämte om sådan revision av den norrländska förbudslagen, att däri inrymdes förköpsrätt för stat och kommun, då bolag eller förening ville förvärva annan skogsmark.

Vid riksdagarna åren 1920 och 1921 väckte herr Lindhagen motioner, i vilka i samband med andra frågor föreslogs jämväl ett provisoriskt upphävande av 3 § i den norrländska förbudslagen. På hemställan av andra lagutskottet föranledde dessa förslag ej någon riksdagens åtgärd.

I det av jordkommissionen år 1921 till andra lagutskottet avgivna yttrande, varigenom tillstyrktes väckt förslag om norrländska förbudslagens provisoriska utsträckning till södra och mellersta delarna av riket med uteslutande dock av lagens 3 §, yttrades i anledning av det samtidigt väckta förslaget om provisoriskt upphävande av denna paragraf även för rikets norra delar allenast, att kommissionen i sitt betänkande komme att taga ställning till det i sagda förslag inne slutna spörsmålet.

Nu har jordkommissionen fattat definitiv ståndpunkt även i sistnämnda ämne. Den Widénska utredningen rörande den norrländska förbudslagstiftningens tillämpning och verkningar sträckte sig till slutet av år 1912. I syfte att vinna kännedom om den erfarenhet, som därefter och intill utgången av juni månad år 1921 vunnits vid tillämpningen av berörda lagstiftning, har jordkommissionen hänvänt sig till länsstyrelserna i de norrländska länen samt i Värmlands och Kopparbergs län med anhållan, att de ville besvara åtskilliga frågor samt meddela statistiska uppgifter i enlighet med av kommissionen uppgjorda fråge- och tabellformulär. Sålunda har kommissionen jämväl verkställt utredning angående antalet och arealen av de jämlikt 3 § i förbudslagen gjorda förvärven. För resultatet av denna utredning redogöres närmare å sid. 124—128 i Del I av kommissionens den 15 december 1921 avgivna betänkanden. Av denna utredning framgår, att bolag och föreningar enligt ifrågavarande lagrum intill den 30 juni 1921 förvärvat sammanlagt 42,706 hektar skogsmark. Av denna areal belöpa sig 445 hektar på Värmlands län, 12,823 hektar på Kopparbergs län, 520 hektar på Gävleborgs län, 2,770 hektar på Västernorrlands län, 10,384 hektar på Jämtlands län och 15,764 hektar på Västerbottens län. Beträffande Norrbottens län har från länsstyrelsen uppgivits, att under hela den tid, som förbudslagen där varit gällande, något förvärv med tillämpning av förbudslagens 3 § icke ägt rum.

Omformälda förvärv av avrösningsjord fördela sig på de olika åren alltsedan förbudslagens tillkomst på följande sätt:

År.	Areal hektar.	År.	Areal hektar.
1906	—	1915	11,004
1907	1,195	1916	1,554
1908	2,537	1917	1,144
1909	3,969	1918	2,655
1910	2,201	1919	1,921
1911	2,451	1920	3,310
1912	2,677	1921 till ³⁰ / ₆	920
1913	2,577		
1914	2,591		
			Summa 42,700

Endast siffran för år 1915 avviker mera markerat från den areal, som övriga är varit föremål för förvärv. Den höga siffran för detta år beror på de omfattande avsöndringar, som då ägde rum inom Vilhelmina socken av Västerbottens län.

På sätt i den remitterade motionen erinrats, hava under tiden den 1 september 1920 till den 30 juni 1921 i norra delarna av Kopparbergs län ägt rum 233 förvärv med en sammanlagd areal av 1,679 hektar. Av dessa förvärv har den övervägande delen, 198 stycken, med en sammanlagd areal av 558 hektar, förekommit under år 1921. De flesta förvärv hava skett i Ore socken, 118 stycken, samt i Mora, 89 stycken. Med hänsyn till arealen kommer emellertid Orsa socken i främsta rummet med en areal av 978 hektar samt därefter Mora socken med 309 hektar. Den avsöndrade arealen har i de särskilda fallen varit mycket växlande. Det största förvärvet, om ej mindre än 435,5 hektar, inberättas från Orsa socken. Den minsta avsöndringen, uppgående till endast 2 ar, skedde i Ore socken.

Kommissionen har även genom till orterna utsända frågeformulär sökt vinna upplysning, huruvida bolagens rätt att förvärva hemmanets skogsmark utöver stödsbogen varit till gagn för den jordbrukande befolkningen och huru man i orterna ställer sig till frågan huruvida denna rätt bör bibehållas. För resultatet av denna undersökning redogöres närmare i del III av kommissionens betänkanden sid. 445—457. En översikt härav återfinnes i Del I sid. 146—148. Under hänvisning härtill vill kommissionen nu blott framhålla, att man bland uttalanden från de uppgiftslämnare, vilka torde giva uttryck åt åsikter och stämningar, som förefinnas hos den norrländska bondbefolkningen, nämligen uttalandena från kommunalnämnderna, ytterst sällan finner något, vari bolagens rätt att förvärva hemmanens skogsmark utöver stödsbogen ansetts vara till gagn för den jordbrukande befolkningen. Så gott som undantagslöst håller man före, att denna rätt tvärtom varit till skada för bondbefolkningen ej endast på den grund, att bolagens vidsträckta jordområden till följd därav stundom fått en avsevärd ökning, utan även och främst därför, att bolagens makt och betydelse vuxit på bondeklassens bekostnad.

Liknande åsikter komma, om också i en något mindre bestämd form, i regel till synes i de från hushållningssällskapen, odlingsråden och landsfiskalerna avgivna uttalandena. Man medgiver visserligen, att möjligheten för bönderna att kunna försälja en viss del av hemmanens skogsmark till de stora trävarubolagen, som i regel vårda skogarna bättre än bönderna, varit av betydelse för en förbättrad skogsvård, i synnerhet som skogens försäljning i annat fall säkerligen skulle hava skett till enskilda trävaruhandlare eller mindre sågverksägare, vilka i de flesta fall omedelbart skulle hava skövat densamma. Bönderna hava också därigenom, att bolagen kunnat vid sidan av de enskilda spekulanterna uppträda såsom köpare av ifrågavarande skogar, ernått en högre köpeskilling än om endast enskilda spekulanter uppträtt såsom köpare. Vidare finnas i de inre, mera undangömda delarna av landet områden, där knappast andra än trävarubolagen äro köpare av skog. När därför försäljning av skogsmark från ett bondhemman i en sådan trakt av en eller annan anledning varit nödvändig, har det varit till fördel för säljaren, att ett bolag kunnat uppträda såsom spekulant. Numera känna också bönderna bättre till värdet av sin skog, så att något bortslumpande av skogsmarken för en obetydlighet icke torde förekomma. Finnas sålunda vissa omständigheter, som tala för bolagens rätt att förvärva hemmanens

skogsmark utöver stödsbogen, måste dock, framhålla sagda myndigheter, denna rätt ur andra synpunkter anses vara till skada för den jordbrukande befolkningen. För det norrländska jordbruket är det i regel ett oeftergivligt villkor att äga skog i så stor utsträckning, att den kan giva bonden möjlighet att genom försäljning av skogsprodukter trygga sin bärning, i den mån denna ej kan vinnas enbart genom jordbrukets avkastning. Med jordbruksbefolkningens tillväxt och den till följd därav allt längre gående jorddelningen blir den nu som tillräcklig ansedda stödsbogen i en framtid otillräcklig. Den från bondhemmanen till bolagen försålda skogen skulle i viss utsträckning kunnat fylla behovet av stödskog. Därtill kommer, att i den till bolagen från bondhemmanen försålda skogsmarken ofta ingått mark, som lämpat sig för odling, vilket måste anses synnerligen beklagligt, då därigenom möjligheten för bondhemmanens framtida utveckling i avsevärd mån begränsats. Slutligen har framhållits, att bolagens rätt att förvärva skogsmark, som ej vore hänförlig till stödskog, i viss mån verkat som hinder för böndernas strävanden att arrondera sina skogsmarker.

På grund av den utredning, som sålunda vunnits, har kommissionen i sitt förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom stadgat koncessionsplikt vid bolags förvärv jämväl av sådan skogsmark, som icke kan anses nödvändig för bondehemmanens närvarande behov i egenskap av stöd åt deras jordbruk och vilken hittills enligt den norrländska förbudslagen varit föremål för fritt förvärv med iakttagande därav, att det tillkommit vederbörande Konungens befallningshavande att efter i lagen angivna regler pröva och bestämma, vilken skog varit att anse såsom icke varande stödskog. Skälen till att förslaget sålunda under koncessionsplikt lägger jämväl den skog, som icke är stödskog, angivas närmare i Del I sid. 180—182, vartill kommissionen får hänvisa.

Kommissionen vill vidare erinra därom, att, då den norrländska förbudslagen under 1921 provisoriskt utsträcktes till södra och mellersta delarna av landet, undantag från koncessionsplikten ej gjordes vid förvärv av skogsmark, som icke kunde anses utgöra stödskog.

Med hänsyn till vad kommissionen sålunda anfört har kommissionen intet att erinra mot bifall till motionen.

Avskrift av kommissionens protokoll, utvisande inom kommissionen uttalad skiljaktig mening, bifogas.

Stockholm den 7 april 1922.

På jordkommissionens vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Sere Ekberg.

Bilaga B.

Avskrift.

Protokoll, hållet vid sammanträde med jordkommissionen den 7 april 1922.

Närvarande:

Herrar *Ehrenborg, Ingeström, Jansson, Johansson, Lindhagen och Pettersson.*

§ 1.

Utsågs herr Lindhagen att leda dagens förhandlingar.

§ 2.

Anmäldes Kungl. Maj:ts skrivelse den 31 mars 1922, däri jordkommissionen anbefallts att skyndsamt avgiva och till andra lagutskottet senast den 13 april 1922 överlämna utlåtande över motionen nr 108 i första kammaren med förslag till lag om provisorisk ändring i viss del av lagen den 4 maj 1906 angående förbud för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Härefter beslöts utlåtande (se registratur).

Herr Jansson, med vilken herr Ingeström instämde, var skiljaktig och framhöll, att han, som visserligen vore av den åsikten, att i en definitiv lagstiftning angående bolags och föreningars rätt att förvärva fast egendom förvärv av icke-stödskog principiellt borde vara underkastat samma inskränkande bestämmelser som förvärv av stödskog, likväl med hänsyn till rådande lågkonjunktur ansåge lagstiftningsåtgärd i förevarande hänseende lämpligen böra anstå till dess det av kommissionen avgivna förslaget till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom kunde bliva föremål för riksdagens prövning.

§ 3.

Uppdrogs åt herr Lindhagen att jämte sekreteraren underteckna det i 2 § omnämnda utlåtandet.

§ 4.

Detta protokoll justerades omedelbart.

Som ovan.

In fidem:

Seve Ekberg.

Justerat ¹⁵/₄ 1922.

Carl Lindhagen.

Rätt avskrivet betygar:

Seve Ekberg.